

кредитних ризиків;
– спрощення можливості планування та прогнозування щодо впровадження інновацій;
– підвищення стабільності та прогнозованості грошових потоків;
– кластерний підхід дає можливість визначити підприємства, які можна віднести до того чи іншого кластеру, частку кожного підприємства у формуванні кінцевого продукту і сукупного економічного ефекту;
– можливість визначення, яким чином інвестиції, що залучені на конкретний кластер, впливають на формування регіонального бюджету [3, с. 133-134].

Як показав аналіз, основними перешкодами ефективного формування кластерів в Україні є:

– відсутність досконалої законодавчої бази щодо формування кластерів;
– недосконалість дієвої державної підтримки;
– низький рівень навичок та недостатність досвіду для формування кластерних утворень;
– низька мотивація учасників кластеру до спільної співпраці тощо.

Отже, сьогодні формування кластерних систем в Україні є необхідною умовою для відродження вітчизняного виробництва, підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів, досягнення високого рівня економічного зростання конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Портер М. Международная конкуренция : пер. с англ. / М. Портер. – М. : Международные отношения, 1993. – 896 с.
2. Левченко А. О. Зарубіжний досвід функціонування кластерних утворень та шляхи його використання в Україні / А. О. Левченко, І. О. Ціренко / Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. – 2017. – Випуск 31. – С. 71-79.
3. Некрасова Л. А. Формування кластеру, як напрямку інноваційного розвитку економіки / Л. А. Некрасова, О. С. Попенко // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 2 (12). – С. 132-138.

УДК 338.5

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Семчук І.В. – к.е.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

За сучасних ринкових умов господарювання перед підприємствами України стоять завдання підвищення конкурентоспроможності, стабільності й стійкості. Ефективне управління витратами є надзвичайно важливим, оскільки від величини витрат залежить прибутковість підприємства. У зв'язку з цим існує необхідність у формуванні ефективної системи управління витратами, яка дозволить досягти раціонального використання усіх видів ресурсів підприємства та оптимізувати витрати.

Дослідженням проблем управління витратами на підприємстві займалися багато вчених як у нашій країні, так і за кордоном. У своїх роботах різні аспекти проблеми висвітлювали науковці Ясінська А.І., Цалко Ю.С., Череп А.В., Голов С.Ф., Нападівська Л.В., Лук'янова В.В., Палій В.Ф., Грещак М.Г., Чумаченко М.Г., Рясних Є.Г. та ін. Відзначаючи цінність отриманих результатів попередніх досліджень, необхідно визнати наявність ряду невирішених проблем.

Проблемні питання теоретичного напрямку, пов'язані з необхідністю теоретичного

обґрунтування сутності поняття «витрати» та різноманітністю підходів до класифікації витрат. Проблемні питання практичного напрямку, пов'язані з необхідністю удосконалення організації та методики здійснення внутрішнього контролю витрат на підприємстві.

Ефективне управління витратами відіграє найважливішу роль в процесі відтворення. Адже покриття витрат на виробництво продукції дозволяє відновлювати і розширювати масштаб виробництва. Величина прибутку підприємства залежить безпосередньо від його витрат, оскільки витрати впливають на ефективність виробництва, ціноутворення і конкурентоспроможність продукції на ринку. Крім того, вивчення витрат дозволяє прийняти рішення про доцільність функціонування підприємства [2, с. 206].

Розглядаючи витрати як економічну категорію, дослідники з економічної теорії виділяють наступні концепції та підходи до розкриття їх сутності:

1. маржиналістська (неокласична) і трудова концепції витрат;
2. економічний і бухгалтерський підходи до визначення витрат;

3. класичний (технологічний) та інституційний підходи до визначення природи фірми і витрат;

4. податковий підхід.

Слід зауважити, що в умовах ринкової економіки у формуванні ціни і, відповідно, доходів підприємств не менш важливу роль відіграють такі фактори, як попит, пропозиція, конкуренція тощо (на всіх етапах суспільного відтворення).

Отже, розглядаючи витрати об'єктом управління та контролю доцільно під «витратами» розуміти вартісне вираження абсолютної величини споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети.

Методологія та методика дослідження ефективності управління витратами повинна базуватись насамперед на обґрунтованій цілеспрямованій класифікації витрат за певними ознаками, що дасть змогу забезпечити виокремлення різновидів витрат залежно від встановлених цілей обліку на підприємстві та сформувати базу для планування, контролювання і регулювання відповідних пріоритетних груп витрат [3, с. 219].

Систематизувавши підходи вчених до класифікації витрат, вважаємо за доцільне запропонувати класифікацію витрат підприємства для потреб управління. Дана класифікація витрат містить оптимальну кількість ознак, розкриває цільове призначення та економічний зміст окремих видів витрат. Відповідно, необхідно класифікувати витрати за такими напрямками: для визначення собівартості і фінансового результату, для прийняття управлінських рішень та для контролю і регулювання.

Розглянемо фінансово-господарську діяльність ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика» для виявлення особливостей управління витратами на даному підприємстві та визначення шляхів підвищення ефективності управління витратами на підприємстві.

Одним із шляхів підвищення ефективності управління витратами на підприємстві є удосконалення організації та методики здійснення внутрішнього контролю витрат на підприємстві. На ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика» доцільно створити службу внутрішнього контролю. Причиною цього є наявність на підприємстві протягом 2016 р. непродуктивних витрат таких як штрафні санкції і компенсації за порушення законодавства в розмірі 335 тис. грн. Крім того досліджуване підприємство є велике за розміром, має наявність достатніх фінансових ресурсів і матеріальної бази та складну

організаційну структуру.

Таким чином, запропоновано організацію служби внутрішнього контролю на підприємстві здійснювати в наступному порядку:

- прийняття рішення про створення служби внутрішнього контролю;

- визначення функціональної сфери внутрішнього контролю;

- окреслення суб'єктів проведення внутрішнього контролю;

- визначення місця служби внутрішнього контролю в організаційній структурі підприємства;

- визначення внутрішньої організації служби внутрішнього контролю та розробка регламентного забезпечення служби внутрішнього контролю;

- підбір кадрів, навчання спеціалістів і підвищення кваліфікації.

Обґрунтовано для досліджуваного підприємства ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика» методичні прийоми та способи, які можна використовувати з метою здійснення внутрішнього контролю витрат на підприємстві. Розкрито основні етапи процесу здійснення внутрішнього контролю витрат підприємства:

- *перший етап*: розробка стандартів діяльності, бюджетів, правил, інструкцій, показників, критеріїв, граничних значень (лімітів) витрат;

- *другий етап*: вимір різних видів витрат та поточних результатів діяльності;

- *третій етап*: виявлення відхилень витрат від установлених правил діяльності, їх причин, розробка способів впливу на ситуацію;

- *четвертий етап*: здійснення коригування діяльності підприємства, окремих його ланок і працівників стосовно витрат.

Отже, визначено, що поняття «витрати» певним чином пов'язане з поняттям «ресурси», тому що будь-яка діяльність підприємства неможлива без витрат ресурсів. Спочатку мають місце витрати ресурсів, а потім – результати, пов'язані з цими витратами.

Обґрунтовано доцільність створення служби внутрішнього контролю на ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика», що обумовлене економічною ефективністю такого заходу, а вигоди від впровадження в організаційну структуру підприємства нового підрозділу перевищать витрати, що здійснюються на організацію діяльності служби внутрішнього контролю. Розкрито основні етапи процесу здійснення внутрішнього контролю витрат підприємства для удосконалення системи управління витратами.

Список використаних джерел:

1. Філіп Л.В. Економічний зміст і класифікація витрат /Філіп Л.В. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 206-211.
2. Дідик А.М. Класифікація витрат для цілей управлінського та бухгалтерського обліків / А.М. Дідик, С.Б. Гнатів // Логістика. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво НУ «ЛП», 2007. – № 594. – С. 219 - 228.

УДК 336.1:351.72(477)

АНАЛІЗ ГРАНИЧНОЇ ВЕЛИЧИНИ ЗРОСТАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

Івашук О.О. – к.е.н., доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет

Пінь А.М. – аспірант
Тернопільський національний економічний університет

Зовнішня заборгованість характеризує величину залучених зовнішніх фінансових ресурсів з метою стимулювання економічного зростання та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. З іншого боку, нагромадження зовнішньої заборгованості може набути неконтрольованого характеру та нести загрозу економічній безпеці як індивідуальних економік, так і інтеграційних об'єднань. Проблема надмірної зовнішньої заборгованості характерна як розвинутих країнам, так і країнам, що розвиваються. Економіки, що розвиваються, частіше використовують фінансово-кредитні ресурси нерезидентів для поживлення економічного зростання, так як недостатньо розвинуті фінансові ринки та фінансові системи даних країн слугують бар'єрами для залучення фінансових ресурсів на міжнародному ринку капіталів. Проте, ефект запозичених коштів досягає екстремуму у випадку ефективного управління залученими фінансовими ресурсами. Управління зовнішньою заборгованістю є складним процесом зважаючи на спектр факторів, які детермінують темп акумуляції та величину тиску зовнішньої заборгованості на економіку країни. Виходячи з цього, ефективність реалізації залучених фінансових ресурсів визначається збалансованістю стратегій управління зовнішньою заборгованістю та економічного зростання.

Починаючи з 1980х років, боргова криза стала макроекономічною проблемою для багатьох економік світу, а особливо для країн, що розвиваються. Причини виникнення кризових явищ пов'язаних із зовнішньою заборгованістю корелювалися із економічною та політичною нестабільністю характерною багатьом країнам з високим рівнем бідності та низьким доходом [3, с. 345]. Передумовою для розвитку боргових кризових явищ в країнах, що розвиваються у 1980х рока було значне розширення доступу до приватних фінансових та

комерційних кредитів, а також збільшення витрат державного сектору економіки. Крім цього, багато країн, що розвивається були неспроможні провести ефективно відреагувати на енергетичну кризу 1979 р., яка була спричинена суттєвим зниження пропозиції нафти на ринку внаслідок виникнення Іранської революції. На початку 1980х років економічна рецесія світового масштабу спричинена енергетичною кризою 1979 р. зумовила підвищення процентних ставок та скорочення кредитних можливостей країнами-позичальниками. Як наслідок, зниження доступу та до кредитних ресурсів нерезидентів та збільшення вартості капіталу створили несприятливі умови для соціально-економічного розвитку у розрізі країн світу, особливо для країн з низьким рівнем доходу та високим рівнем бідністю.

Відповідно до результатів дослідження Світовим Банком ендогенних та екзогенних факторів впливу економічне зростання країн, що розвиваються, а особливо країн Африки на південь від Сахари, посилення приросту населення, низький рівень розвитку людського капіталу, низька якість інфраструктури суттєво погіршили тенденції економічного зростання та соціально-економічного розвитку [1]. Спостерігався проциклічний рух капіталу. Водночас, суттєве підвищення процентних ставок (екзогенні фактори) ініційоване нерезидентами-позичальниками суттєво погіршило платоспроможність та ліквідність даних країн. Інші дослідники пояснюють цикл боргових криз 1980х років надмірними запозиченнями державного сектору економіки з метою обслуговування наявної зовнішньої заборгованості. Наявність обернено-пропорційного зв'язку між темпом приросту реальної процентної ставки на міжнародних ринках капіталу, включаючи ринки позичкових фінансових ресурсів, та загальним темпом